

MYNÄMÄEN MIETOISTEN
SAAREN KARTANON KASVILLISUUS 2010

PIRJO MAJURI

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	3
2. TUTKIMUSALUE	3
3. KASVILAJIT	4
3.1. ARKEOLOGISET INDIKAATTORILAJIT	4
3.2. PERINTEISET KORISTE- JA HYÖTYKASVIT	4
3.3. VANHAN KULTTUURIN SEURALAISLAJIT	5
3.4. PERINNEMAISEMALAJIT	5
3.5. LEHTOLAJIT	5
LIITE 1: TUTKIMUSALUEEN KARTTA JA OSA-ALUEJAKO	
LIITE 2: LAJISTOTAULUKKO TIETEELLISEN NIMEN MUKAAN	
LIITE 3: LAJISTOTAULUKKO SUOMENKIELISEN NIMEN MUKAAN	
LIITE 4: KARTTA KESKEISTEN LAJIEN SIJAINNISTA	

1. JOHDANTO

Saaren kartanon putkilokasvilajisto inventoitiin kartanon omistavan Koneen Säätiön toimeksiannosta kesän 2010 aikana. Päärakennuksen välittömästä ympäristöstä on tehty kasvillisuus selvitys vuonna 1999 (Tanja Aalto 1999: Kasvistoinventointiraportti. Saaren kartano. Mietoinen). Nyt tehdyn työn tavoitteena oli dokumentoida laajemmin kartanon ympäristön kasvilajisto puiston, viereisen lehtometsän, entisten karjapihojen ja yleisesti Muurimäen alueelta. Puiston puut jätettiin selvityksen ulkopuolelle, koska ne on inventoitu aiemmin erikseen.

Puiston lajiston lisäksi erityisen mielenkiinnon kohteena olivat alueella esiintyvät arkeologiset indikaattorilajit, jotka liittyvät rautakautiseen asutukseen. Tästä syystä inventointia tehtiin yhteistyössä kartanon aluetta tutkivan arkeologi FT Kari Uotilan kanssa.

Kartanon ympäristö jaettiin seitsemään toista osa-alueeseen, jotka kaikki käytiin läpi kolmeen otteeseen: keväällä 6. – 14.5., alkukesällä 8. – 20.6. ja keski-loppukesällä 15.7. – 10.8. Lisäksi tehtiin tarkastuskäynti 16.9., johon osallistuivat myös Turun yliopiston kasvimuseon amanuenssi FT Terttu Lempiäinen ja Kari Uotila.

Inventoinnin tulokset on esitetty taulukkomuodossa liitteissä 2 ja 3. Eräiden keskeisten lajien sijainti merkittiin erikseen kartalle (liite 4).

2. TUTKIMUSALUE

Tutkittu alue on noin 12 hehtaarin laajuinen, kartta liitteessä 1. Se jaettiin osa-alueisiin seuraavasti:

I Niittyä ja kalliokettoa päärakennuksen lounaispuolella: lounaisreunalla lehtipuustoa ja niittylajistoa, koillisosassa avointa kalliota, ketolajistoa ja joitain pensaita

II Kartanopuiston ja lehdon vaihtumisvyöhyke päärakennuksen pohjoispuolella: lehtipuita, kenttäkerroksessa puutarha- ja lehtolajeja

III Kartanopuisto päärakennuksen luoteis- ja koillispuolella: puistonurmikkoa, suuria jalopuita päärakennuksen ympäristössä, muuten avointa, paikoin ketolajistoa ohutmultaisemmissa kohdissa

IV Kartanopuisto päärakennuksen eteläpuolella: puistonurmikkoa, suuria jalopuita ja paikoin pensaita

V Kartanopuisto päärakennuksen itä- ja kaakkoispuolella: puistonurmikkoa, jossa monipuolista perinnekasvilajistoa ja paikoin ketolajistoa, suuria jalopuita ja kuusia, kaakkois- ja koillisreunat avoimet. Osa-alueelta tehtiin erilliset lajillistat keittiökasvitarhasta, lammesta ja sen ympäristöstä sekä entiseltä tenniskentältä.

VI Kettoa ja kalliokettoa päärakennuksen pohjoispuolella, jonkin verran pensaita

VII Renkituvan pihapiiri: nurmikkoa ja pihatannerta, joitain isoja puita

VIII Kallioinen metsikkö: lounaisreuna avointa kalliota, pohjoisosa kalliomännikköä, koillisreunalla sekapuusto

IX Kangasmetsää

X Lehtometsää: sekapuusto, mm. käenkaali-oravanmarjatyypin sekä nuokkuhelimikkä-linnunhernetyypin lajistoa

XI Muurimäen laiduntamaton luoteis- ja kaakkoisreuna: pohjoisosassa haavikkoa, keskivaiheilla kallioketolaikkuja ja pensaiden alla niittylajistoa, eteläosa riihen ympärillä pensaikkoista, paikoin läpätunkematonta tiheikköä

XII Muurimäen laidunnettu lounaisosa: harvakseltaan puustoa, jota hiljattain myös poistettu suuren rakennusjäännöksen alueelta; edustavaa niittylajistoa, johon ahkera arkeologia tuo mielenkiintoisen leiman

XIII Muurimäen laidunnettu länsi- ja luoteisosa, jossa mm. 1700-luvun karjapiha-alue: paljolti harvapuustoista (mäntyä ja lehtipuita), heinävaltaista niittyä; paras ketolajisto lounaisreunalla ojanpientareella

XIV Tiheikkö vajan ympärillä

XV Heinittynyt niitty

XVI Navetan ja konehallin ympäristö, 1800-luvun karjapiha: rakennusten ympärillä nurmikkoa, pohjoisosassa tiheää haapavaltaista metsää, pohjoiskulmassa lammen töyräällä edustava ketolaikku, jonka lajisto listattu erikseen

XVII Heinittynyttä niittyä ja istutuskoivikkoa, 1600-luvun karjapiha-alue, laidunnus aloitettu 2010

3. KASVILAJIT

Kesän 2010 aikana Saaren kartanon alueelta listattiin 291 kasvilajia. Huomionarvoisia lajiryhmiä olivat arkeologiset indikaattorilajit, perinteiset koriste- ja hyötykasvit, vanhojen pihapiirien liepeillä viihtyvät vanhan kulttuurin seuralajit, perinnemaisemalajit sekä lehtolajit. Lammen ja sen ympäristön (osa-alueella V) lajiston tarkastelua vaikeutti lammella majaileva vesimyyrä, joka söi lammesta isommat sarat ennen kuin niitä oli ehditty määrittää ja pätki lammen rannalta mm. varsankellon viimeistä vartta myöten.

3.1. ARKEOLOGISET INDIKAATTORILAJIT

Saaren kartanon alueelta tavattiin sikoangervoa, nurmilaukkaa, mäkikauraa ja ahdekauraa, jotka viittaavat rautakautiseen asutukseen ja ovat myös edustavia perinnemaisemalajeja. Näitä esiintyy etenkin Muurimäen alueella. Nurmilaukkaa ja mäkikauraa kasvaa myös päärakennuksen pohjois- ja lounaispuolen niityillä ja kedoilla. Sikoangervo-, ahdekaura- ja nurmilaukkahavainnot esitetään kartalla liitteessä 4.

3.2. PERINTEISET KORISTE- JA HYÖTYKASVIT

Näitä kartanon alueella on runsaasti, monet niistä puiston reunoilla villiityneinä. Keväällä puistonurmikoilla kasvaa mm. pikku- ja isokäenrieskaa, idänsinilijaa, pystykiurunkannusta ja jossain pensaan juurella myös jalokiurunkannusta. Pystykiurunkannus esiintyy yleisenä myös kartanon lehdossa ja niityillä, joista se on saattanut levittäytyä omia aikojaan puistoon. Alkukesällä puiston reunoilla ja paikoin lehdossakin kukkii puistolemmikki. Entisen keittiökasvitarhan alueella kasvoivat mm. lehtosinilatva, posliinihyasintti, oranssikeltano, töyhtöangervo, purasruoho, kevätvuohenjuuri, illakko, palavarakkaus ja myskimalva. Muita perinteisiä koristekasveja kartanon alueella ovat lehtoakileija, siperiankurjenmiekkä, varjollija, jättiunikko, pikkutalvio,

kaukasianmaksaruoho ja kyläkurjenpolvi. Vanhoja hyötykasveja ovat mm. ukkomansikka, humala, rohtoraunioyrtti ja suopayrtti. Perinteisistä koristepensaista puistossa kasvavat siperian- ja euroopanhernepensas, komeaonnenpensas, puistojoasmike, mökinruusu, juhannusruusu, omenaruusu, purppura-angervo ja pihasyreeni.

3.3. VANHAN KULTTUURIN SEURALAISLAJIT

Saaren kartanon lajistosta tähän ryhmään voidaan lukea mm. hukanputki, kumina, keltamo, pihakurjenpolvi, hiirenhäntä ja punasolmukki. Monet vanhan kulttuurin seuralaislajit voidaan tilanteesta riippuen tulkita myös koriste- ja hyötykasveiksi. Toiset taas ovat muuten perinteisen ihmistoiminnan vaikutuspiirissä viihtyviä lajeja.

3.4. PERINNEMAISEMALAJIT

Perinnemaisemalajit hyötyivät perinteisestä laidun- ja niittotaloudesta ja ovat vastaavasti harvinaistuneet modernin maatalouden myötä. Saaren kartanolla perinnemaisemalajien säilymistä edistetään mm. Muurimäellä laidunnuksen ja niiton avulla. Myös päärakennuksen ympäristön kedoilla (osa-alueet I ja VI) niitto auttaisi perinnemaisemalajien säilymistä.

Aiemmin mainittujen arkeologisten indikaattorilajien lisäksi Saaren kartanon perinnemaisemalajeja ovat peurankello, kevätesikko, ketoneilikka, tuoksusimake, törrösara, kalvassara, hakarasara, kevätkynsimö, keltamatara, haisukurjenpolvi, särmäkuisma, päivänkakkara, mäkitervakko, hietalemmikki, ahopukinjuuri, hopeahanhikki, aholeinikki, suppujäsenruoho, ukontulikukka, ketotädyke, kevättädyke, mäkirivillä, aho-orvokki, keto-orvokki sekä ainoastaan tienpientareella renkituvan kohdalla tavattu nuokkukohokki. Peurankello- ja kevätesikkohavainnot esitetään kartalla liitteessä 4.

3.5. LEHTOLAJIT

Kartanon päärakennuksen pohjoispuolella on lehtometsä (osa-alue X), mutta lehtolajistoa löytyy myös esimerkiksi Muurimäeltä ja puistonurmikoilta. Kartanon lehtolajeja ovat mm. sudenmarja, pystykiurunkannus, tesmayrtti, sormisara, nuokkuhelmikkä, lehtonurmikka, metsäorvokki, metsäalvejuuri, metsäimarre sekä pensaista taikinamarja ja lehtokuusama. Jalopuista tammi ja luultavasti vaahtera ovat lehtometsässä alkuperäisiä, saarnet ja vuorijalavat saattavat olla viljelykarkulaisia puistosta. Puistonurmikolla kasvava isokäenrieska on myös alun perin lehtolaji, joka on voinut levitä puistoon viereisestä lehdestä, joskaan sitä ei siellä nyt tavattu ja sitä on yleisesti siirretty muualta puistoihin koristekasviksi.